

ПОДІЛЬСЬКЕ ЖИТЛО В СИСТЕМІ ЗВИЧАЇВ ТА ОБРЯДІВ

Житло, займаючи особливе місце у духовній сфері життя кожного народу, відіграло і продовжує відігравати особливу роль у просторовій поведінці людини [1]. Народне житло українців як суттєвий елемент матеріальної культури віддавна привертає увагу дослідників в українській етнографії. Перші спеціальні описи народного житла та обрядів українців припадають на кінець XVIII – 90-ті роки XIX ст., коли українська етнографія перейшла від нагромадження окремих відомостей про народну культуру до створення спеціальних досліджень з важливих розділів культури і побуту [2]. Однією із перших праць, де розглядається система обрядів, пов'язаних із будівництвом житла східних районів Поділля, є «Труди етнографічно-статистичної експедиції...» П.П. Чубинського [3].

На певні локальні особливості українського подільського житла звернув увагу відомий український дослідник Ф. Вовк. На поданому ним аналізі етнічних традицій українського народного житла формулюються певні концепції щодо характеру етнокультурних зв'язків, зокрема рис культурно-побутової спільності та відмінності українського та російського народів [4]. Вагомий внесок у дослідження подільського житла зробили відомі українські етнографи Т.В. Косміна [5], А.Г. Данилюк [6], В.П. Самойлович [7].

Житло для селянина було центром його Всесвіту, місцем, де проходило все життя, – від колиски до могили. Тож коли будували нову хату, намагалися зробити все, дотримуючись всіх звичаїв, засторог, навіть найменших забобонів, щоб привернути до себе всі добрі сили, багатство, щастя та благополуччя [8].

Закладання нової хати, початок забудови садиби завжди супроводжувалися багатьма обрядами. Найбільше уваги приділялося вибору нового місця для житла [9].

Вибір місця під житло було одним з найважливіших елементів в процесі будівництва для українського селянина. Тому й сьогодні деякі обряди збереглися у подільських селах та мають певний сакральний зміст. Ми зустрічаємо їх в різноманітних формах, хоч і призначення залишається єдиним і незмінним – захист нового житла від різних стихій та нечистих сил.

Право обирати місце для нового житла належало зазвичай господарю. Хоч в деяких випадках господиня мала право йому радити та підказувати певні деталі або ж обряди. І від правильності вибраного місця залежала подальша доля родини, що буде жити в майбутньому будинку. Тому і казали в народі, що існують «чисті» та «нечисті» місця. Саме це і мав дізнатися господар при виборі місця [10].

Заборонялося будувати на теренах, де раніше була дорога, на перехресті, на межі, бо «неспокій в хаті буде», на місці старих поховань. Боялися ще так званих «чортових місць» – так називали на селі місця, де дуже часто траплялися нещасні випадки. Чортовими місцями також вважали місце, де була корчма або млин. Інколи неподалік таких місць ставили дерев'яні хрести, які відвертали злих духів від них. Поганою прикметою вважалося будувати хату на тому місці, де zostалися залишки старої хати, бо старі люди вірили, що в такій землі залишилась негативна енергія минулої хати. На таких місцях зруйнованої хати садили дерева чи кущі.

Правильність вибору місця забудови раніше перевіряли за допомогою обрядів, більшість з яких виконував чоловік, як голова родини, або син. Ось деякі з обрядів. Коли місце для забудови було вже обране, то господар запрягав коня та оборював навколо тієї ділянки так, щоб вийшло коло, яке служило оберегом, «щитом» від злих духів. Після цього господар брав коня і переводив через обрану ділянку. Якщо кінь йшов і не пручався, то місце вважалося добрим, а якщо кінь вагався і зупинявся, то господарі ще раз освячували землю або шукали іншу ділянку [11]. Крім коня, для вибору місця під майбутнє житло також використовували корову. На певній ділянці, де планувалося будувати хату, випускали худобу і залишали її доти, поки вона не вляжеться пережовувати жуйку. Це місце і вважалося добрим для побудови хати [12]. Також місце вважалося добрим, якщо на нього ляже собака, адже, за народними віруваннями, собака є «сторожем» хати і відчуває те, що не може відчувати людина.

Інший обряд, зазвичай виконувала жінка. Рано, щойно зійшло сонце, господиня мала зварити одне яйце, яке кропилося свяченою водою. Потім, взявши його, ставала на обрану

ділянку і клала яйце на землю. Після чого читала молитву «Отче Наш!» і перехрещувала обране місце. Якщо після молитви яйце не покотилося, не змістилося на жоден сантиметр і не давало тріщин, то таке місце вважалося спокійним і придатним для забудови. Після цього те яйце закопували на тому ж місці, де його вперше поклали. Якщо ж зміщалося або тріскалося, то в жодному разі не можна було будувати на такому місці [13].

Найпоширенішим на Поділлі був наступний спосіб ворожби: по кутах майбутнього будинку звечора господар насипав купки зерна (жито, пшениця). Якщо на ранок наступного дня зерно залишалося незачепленим, то таке місце вважалося «чистим». А якщо було зачіплене чи з'їдене, то повторювали цей обряд. Якщо протягом кількох разів не зберігалась цілісність купок із зерна – місце вважалося «нечистим» [14].

Найчастіше такі обряди-ворожіння тривали з вечора до ранку, що мало символічне значення. В народній демонології ніч виступає як час, коли діють чорти, відьми, упирі, отже, виявити їх легше саме вночі. Вірили, що звір, плазун, «нечистий дух», диявол бере хліб лише в «нечистому місці», а в чистому ніколи [15].

Однією із умов успішного будівництва вважався час закладання житла. Найчастіше закладали навесні та влітку. Та і фундамент намагалися закладати у новий місяць. Найсприятливішими днями вважались – вівторок, четвер, п'ятниця [16]. У понеділок ніколи не зачинали будувати або робити якусь важливу роботу, бо цей день тижня вважався важким. Заборонялося будувати також у неділю, тому що це «Божий день» і тому не можна робити жодної роботи.

Розпочинали будувати житло дуже рано, при перших променях сонця та в присутності всіх членів родини. Перш ніж забити в землю перше поліно, вся земля освячувалась свяченою водою, а потім господар малював палицею на ділянці хрест, а родина під час цього читала молитву. У центрі майбутнього будинку, перед передбачуваною піччю або ж на покуті, ставили лаву, застелену рушником, на неї клали хрест, букет квітів, хліб, сіль і ставили квартиру з водою або вином.

Під кути майбутнього житла закладали найчастіше зерно. Часто використовували колоски пшениці (по одному колоску під кожен кут – «щоб господарство до ладу було», клали ще і гроші (монети), «щоб родина у достатку жила», сипали мак, «щоб діточки були здорові». Траплялися випадки, коли під кути хат закладали шкаралупу з освячених крашанок, писанки. Адже люди вірили, що в них зберігається добро та «святий дух», бо писанки та крашанки часто зберігали за образами. Крім того, писанка у світогляді українців слугує оберегом [17]. Іноді, слідуючи архаїчним традиціям, під головний кут будинку заривали череп або голову великої рогатої худоби, коня, вівці або барана, собаки, кішки, курки або півня. Потім старший майстер брав рушник з хлібом, цілував його із словами «Господи, допоможи» і починав роботу. Рушник, а іноді відріз тканини і гроша (свого роду аванс) майстер забирав собі. Якщо у нього були помічники, він розраховувався з ними сам [18].

До початку будівництва господиня готувалася зазалегідь – вишивала рушник. Коли розпочиналось будівництво нового житла, вона мала розстелити його на тому місці, де мав бути ганок, і читала молитву, під час якої кожен з членів родини мав поцілувати рушник та доторкнутись рукою до землі. Такий обряд символізував єднання сім'ї із землею та духами предків. Після цього дійства господиня обережно складала рушник і берегла аж до одруження своїх дітей, бо хто першим з дітей вступав у шлюб, той мав у перший день «переходин» у нову хату, постелити його на порозі і прочитати молитву. Цей обряд проводився для того, щоб у новій хаті «життя було добрим, як у батьківській» [19].

Щоб житло було довговічним, перший камінь майстри прагнули закласти в той момент, коли повз них пролітав ворон.

На закладах майстра пригощали особливо, боячись, щоб він не «зарубав» кого-небудь під час закладки першої підвалини (балка у фундаменті) нового житла, тобто щоб ніхто з господарів не опинився перед його очима: вважалося, що той, кого майстер побачить, може незабаром померти. Як і при зведенні нової хатини, суворо стежили за тим, щоб «навхрест дерево не клали». Інакше в будинку незабаром буде небіжчик.

Відповідно до звичаїв, гроші, зерно, хліб, вино, трави, квіти, злаки, часник, овечу шерсть, лампадки, ікони, ладан, освячену воду, проскурки і інші предмети жертвовної атрибутики, як і перший камінь, і перший глиняний вальок, обов'язково повинен був закласти господар житла [20].

Наступний важливий етап в будівництві житла – зведення (піднімання) сволока. Сволок займав важливе місце в сільській хаті, тому йому надавали обрядового значення. Закладання сволока відбувалось у кілька етапів. До першого етапу входив вибір дерева, з якого мав витесуватись сволок. У жодному разі не дозволялось використовувати в будівництві дерево, в яке вдарила блискавка. Не використовували у будівництві і осики, бо це прокляте дерево – на ньому повісився Іуда [21]. Тому деревину підбирали ретельно. Після цього господар витесував сволок і освячував його. Під час його закладання родина мала почитати молитву. Під його «голову» (зі східного боку) закладали різні предмети, освячені в церкві, найчастіше – ладан (як оберіг від ударів блискавки), на іншому (глухому) кінці сволока – шматочок хліба, сіль, гроші («для багатства») і шерсть («для сухості і тепла»). Під час зведення сволока не можна було стукати, щоб дим не йшов назад в будинок. Також під час встановлення сволока вважалося поганою прикметою, якщо він давав тріщину або без причин падав. Тоді це було знаком, що у цій хаті неспокійно. У таких випадках робили інший сволок або ще раз освячували. Часто сволок переносили з старої хати у нову.

На сволоці вирізьблювалися хрест і кілька рядків молитви, імена членів родини. За сволок клали пучки часнику, полину, щоб відлякувати злих духів. Він підтримував дах хати і слугував своєрідним орієнтиром у сфері прикмет, адже по тому, який вдається сволок, люди судили і про майбутнє життя в новій хаті [22].

Сволок відіграв велику роль і у весільній обрядовості. Коли дівчина хотіла щасливо вийти заміж, то вона плела вінок із свіжих польових квітів і вішала його на кілок чи гвіздок на сволоку біля вирізьбленого хреста. Люди вірили, що таке дійство допоможе дівчині скоріше «прикликати долю» до своєї хати [23].

Зазвичай після зведення стін і їх перекриття майстер прибивав до сволока хрест і квіти. Господар у свою чергу прив'язував до нього кожух або козушок («щоб в будинку було тепло»), скатертину («для чистоти і порядку»), хустку з хлібом і сіллю («щоб в будинку завжди були хліб і сіль»). Хустка, хліб і сіль призначалися в подарунок майстрові [24].

Після закінчення основних будівельних робіт майстер вітав господарів і дарував їм вінок з польових квітів. Потім, перев'язавши господарів житнім перевеслом, вели їх до річки для купання або кидали у діжку з водою. А якщо було холодно, то обливали водою прямо в хаті. Проте купання та обливання могло замінюватись і киданням в заміс (обмазування глиною) [25]. Майстер також прикріплював букет з освячених польових квітів, трав на гребінь даху. Такий обряд називався «квіткою». Обряд «квітки» зберігся і донині. Це було своєрідним сигналом завершення основних будівельних робіт та свідченням того, що господареві пора розраховуватися з майстром, а господині – накрити стіл для нього і гостей [26].

У наявності трансформація обряду, який з магічного дійства, покликаного оберігати хатину і її мешканців від всяких бід і напастей, перетворився на звичайний сигнал-символ.

Для запобігання нещасних випадків у новому будинку було прийнято не доводити до кінця окремі роботи. Наприклад, могли залишити непокритою якусь частину даху над сіннями, вірячи, що через цей отвір відлетить все зло; через кілька днів після новосілля його закривали. Ідея незавершеності реалізовувалась і в інших формах. Наприклад, під час білення хатини, на печі, «щоб не було видно стороннім», залишали небілену стіну.

Відразу ж після закінчення будівництва в будинок вносили освячені гілки верби: вважалося, що блискавка у вербу не б'є. Маленькі гілки складали на печі (згодом їх використовували для миття голови), а більші виносили на горище і прикріплювали під дахом [27].

За день до новосілля проводився невеликий обряд, за допомогою якого люди намагалися умилюстити «хатнього духа» – домовика. А проходив він так: після заходу сонця господиня брала трохи пшениці та цукру і насипала невеликі купки на порозі та біля вікон. Цим вчинком вона ніби просила домовика, «щоб він допомагав їй по господарству і не лякав худоби». На ранок ці купки збирали у вузли і зберігали на горищі або на печі, тому що саме в таких місцях живе домовик. Крім того, здавна піч вважалася берегинею родинного вогнища [28].

Також поширеним обрядом на Поділлі було за день до новосілля впускати в хату на ніч чорного kota або чорного півня та занести діжу, ікону з образом святого мученика, коцюбу і лопату для хліба. На другий або третій день будинок освячують [29].

На Поділлі серед літніх людей збереглися спогади про те, що раніше першим в будинок вводили сплутаного коня, ймовірно, як символічну жертву, а також, щоб продемонструвати добротність і просторість житла [30].

Підготувавши все до переходу в новий будинок, проводився обряд новосілля. Старші члени сім'ї, узявши ікону, вишитий рушник з хлібом і сіллю, миску житнього або пшеничного зерна, дрібні гроші, горілку, входять в нове житло. Іноді вони спочатку впускають в будинок півня і курку або kota. Старший в сім'ї (батько одного з молодих господарів, а при його відсутності кум або найближчий родич) іконою або хлібом-сіллю благословляє на всі сторони нове житло, після чого встановлює ікону в червоному кутку. Потім із хлібом на вишитому рушнику він виходить з будинку і благословляє молоде сімейство на щасливе і довге життя в новому житлі. Молоді господарі беруться за кінці рушника, і батько вводить їх в нову хату. За ними входять діти, родичі, сусіди і всі інші, кого запросили на святкування «переходин» («новосілля»). Найстаріша жінка (мати одного з молодих господарів, кума або близька родичка) посипає їх зерном і дрібними грішми, бажаючи всім щастя в новому будинку. Гості ж в свою чергу приходили із хлібом. А якщо в родині були маленькі діти, то приносили для них гостинці. Також кожен із запрошених приносив подарунок господарям. Ним міг зазвичай бути посуд, побутові тканини, меблі – все, що потрібно для життя в новому житлі – подарунки, які мали практичне значення. Адже вважалось поганою прикметою переносити старі меблі, посуд та інші речі в нове житло. Тому гості заздалегідь знали, що потрібно подарувати господарям нового житла. Після цього відбувалось святкове частування, під час якого кожен з гостей бажав доброго та щасливого життя господареві та його родині у новій хаті [31].

Колись барвистий обов'язковий обряд новосілля («переходини») тепер існує в скороченому варіанті.

До кінця ХХ ст. в селах перестали дотримуватись звичаю обкурювання житла перед новосіллям ладаном, смирною, вугіллям і шматочками шкіри, а також перевіряти за допомогою різного роду ворожінь придатність хатини до заселення. Не дотримуються тепер і правила переселятися в новий будинок тільки в повний місяць, уникаючи по можливості постів.

У минулому першим в будинок входив священик, а за ним – батько один з молодих господарів. Спочатку в будинок вносили ікони, а потім вже меблі. Всі знали, хто і що повинен подарувати новоселам: батьки приносили їм подушки, родичі і сусіди – мішечки жита, хліб і сіль, а також посуд, ножі, ложки. На новосіллі господар обов'язково різав барана або свиню [32].

Елементи житла та інтер'єру були не тільки річчю, але й досить змістовними знаками, що виконували як естетичну, так і магічну функції. Ось, наприклад, стіл, що займав чільне місце посеред кімнати, був і залишається неодмінною складовою хатнього інтер'єру. Стіл в минулі часи ще вважався своєрідним «мірилом достатку». У родин, що були заможніші, стіл був із кращого дерева, ліпшої форми. Бідніші родини мали дещо скромніший стіл, а подекуди доводилось робити і «збірний стіл», тобто з різних порід дерев. Форма столу найчастіше була прямокутною, а от довжина могла коливатись. На його розміри також впливала кількість дітей у родині та розміри хати [33].

Певного обрядового значення надавали порогові. Ще здавна він вважався своєрідним невидимим «бар'єром» між двома «світами» – вулицею та хатою. Ось тому і сьогодні на Поділлі серед людей похилого віку існує думка, що не можна нічого передавати через поріг, бо «щастя віддаєш з господи». Так само не слід відразу після того, як вийшов з хати, повертатись і переступати через поріг, адже тоді обов'язково буде невдача.

Коли немовляті виповнювалось півроку, його коліску клали на поріг та проводили певний обряд, що символізував залучення дитини до родини. Крім того, такими діями батьки намагались прищепити в дитини любов до праці та до ведення господарства. Після охрещення немовляти хрещені батьки через поріг передавали його рідним батькам.

Обрядового значення також надавали порогу у весільній обрядовості, а саме тоді, коли молоде подружжя поверталось від церкви з вінчання до хати батьків. Батьки садили їх на лаві, яку клали на поріг. Це мало принести молодим щастя та довготривале подружнє життя в домі. На сьогоднішній день зберігся звичай переносити молоду через поріг. Старі люди розповідають, що така традиція могла символізувати прийняття господею нової господині. На відміну від весільної обрядовості, в поховальній – поріг має значно глибше символічне значення. Люди похилого віку вважають, що коли хтось купує стару хату, то має передусім все

відремонтувати поріг, бо там зберігається вся енергія будинку та частина душі колишнього господаря.

У поховальній обрядовості прийнято, виносячи труну із мерцем, тричі опускати її до порогу (стукати об поріг), щоб душа померлого знайшла собі вічний спокій і не верталась назад до хати [34].

Не залишилася осторонь духовного життя селянина і піч. Крім того, вона є чи не найголовнішим компонентом інтер'єру не тільки подільського але й українського житла загалом. Вона була годувальницею родини, домашнім (родинним) вогнищем. Така дія дівчини як колупання печі під час сватання була не просто знаком згоди для парубка, а й своєрідним обрядом – від'єднання дівчини від батьківської домівки, від родинного вогню. Під час випікання короваю у весільній обрядовості староста та коровайниці згадують про піч у піснях:

Наша піч регоче, короваю хоче.

А припічок посміхається, короваю дожидається [35].

А в нашої печі, золотії плечі.

А срібнії бильця, щоб коровай гнітився [36].

Невід'ємною складовою духовного світу в інтер'єрі хати була покуть. Це було найсвятіше місце у житлі. У ньому розміщувались ікони, що підсилювало його символічність та святість. Покуть відігравала значну роль у багатьох українських святах. Це нам яскраво демонструє цикл різдвяних свят. На покуті ставили Дідуха, кутю.

Прийнято було найдорожчих гостей садовити на покуті. Це чітко проявлялось, власне, під час весілля, молодого і молоду садовили на покуті [37].

Отже, у комплексі звичаїв, обрядів і вірувань, пов'язаних з будівництвом нового, тісно переплелися практичний досвід і раціональне й ілюзорне, елементи християнства і язичництва. Сьогодні найстійкіше зберігаються ті звичаї і обряди, які, втративши властивий їм у минулому магічний характер, перетворилися на етнокультурну традицію.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Гребинь И. Ф. Сельские поселения и жилища // Украинцы. – М., 2000. – С. 190.
2. Горленко В. Ф. Нариси з історії української етнографії. – К., 1964. – С. 237.
3. Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край, снаряженной Императорским русским географическим обществом. Юго-Западный отдел. Материалы и исследования, собранные д. чл. П. Чубинским. – СПб., 1877. – Т. 7. – Ч. 2.
4. Волков Ф. Этнографические особенности украинского народа // Украинский народ в его прошлом и настоящем. – Пг., 1916. – Т. 2 – С. 516 – 518.
5. Косміна Т. В. Сільське житло Поділля: кінець XIX – XX ст. – К., 1980. – 189 с.
6. Данилюк А. Г. Українська хата. – К., – 1991. – 109 с.
7. Самойлович В. П. Народное архитектурное творчество Украины. – К., 1989. - 344 с.
8. Свята та побут Слобожанщини: Альбом / Упор. О.В. Астахова, Т.М. Крупа, В.А. Сушко. – Харків, 2004. – С. 75.
9. Байбурин А. Жилище в обрядах и в представлениях восточных славян. – Ленинград, 1983. – С. 34 – 45.
10. Архів Косаківського В.А. (Далі – Архів ...) – Ф. 1. – Оп. 1. – Спр. 41. – Арк. 2.
11. Там само. – Арк. 3.
12. Сілецький р. Поставлю хату і кімнату // Берегиня. – 1992. – С. 60.
13. Архів ... – Ф. 1. – Оп. 1. – Спр. 41. – Арк. 3.
14. Там само. – Ф. 1. – Оп. 11. – Спр. 35. – Арк. 1.
15. Сілецький р. Вказ пр. – С. 61.
16. Архів ... – Ф. 1. – Оп. 1. – Спр. 46. – Арк. 2.
17. Там само. – Ф. 1. – Оп. 1. – Спр. 39. – Арк. 2.
18. Гребинь И. Ф. Указ. соч. – С. 192.
19. Архів ... – Ф. 1. – Оп. 1. – Спр. 41. – Арк. 3.
20. Гребинь И. Ф. Указ. соч. – С. 192.
21. Архів ... – Ф. 1. – Оп. 10. – Спр. 37. – Арк. 3.
22. Там само. – Ф. 1. – Оп. 11. – Спр. 36. – Арк. 4.
23. Там само. – Ф. 1. – Оп. 1. – Спр. 41. – Арк. 4.
24. Гребинь И. Ф. Указ. соч. – С. 193.
25. Там само. – С. 193.
26. Архів ... – Ф. 1. – Оп. 13. – Спр. 19. – Арк. 2.
27. Гребинь И. Ф. Указ. соч. – С. 193.
28. Архів ... – Ф. 1. – Оп. 1. – Спр. 41. – Арк. 6.
29. Там само. – Ф. 1. – Оп. 1. – Спр. 39. – Арк. 3.

30. Гребинь И. Ф. Указ. соч. – С. 193.
31. Архів ... – Ф. 1. – Оп. 13. – Спр. 31. – Арк. 2.
32. Гребинь И. Ф. Указ. соч. – С. 194.
33. Архів ... – Ф. 1. – Оп. 1. – Спр. 41. – Арк. 6.
34. Там само. – Арк. 7 – 8.
35. Запис автора 16 липня 2004 р. від Поліщенко Ганни Федорівни, 1909 р.н., жительки с. Орлівка Теплицького району Вінницької області.
36. Там само.
37. Архів ... – Ф. 1. – Оп. 4. – Спр. 56. – Арк. 3.

М.А. Пилипак

ВЕСІЛЬНЕ ПЕЧИВО ПОДІЛЛЯ

Весільний обряд українців і, зокрема, – Поділля, здавна зацікавив науковців, які ще наприкінці XIX століття у своїх працях, часто зосереджуючись на дослідженні структурно-змістових частин весілля, не залишили поза увагою окремих його елементів, складових частин, в тому числі й вивчення весільного печива.

До таких належить праця «Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край...» [1], четвертий том якої присвячений родинній обрядовості українців, які зібрав та опублікував П. П. Чубинський. У праці вміщено низку матеріалів із різних населених пунктів Поділля, в тому числі, – детальний опис виготовлення весільного короваю та використання іншого обрядового печива у весільному дійстві.

Працю «Хлеб в обрядах и песнях» [2] М.Ф. Сумцов повністю присвятив дослідженню хліба, у ній автор розглядає хліб і його застосування не лише в повсякденному житті а й у обрядах, в тому числі весільному, визначає його релігійно-міфічне й побутове значення. Г.Т. Танцюра у своїй книзі «Весілля в селі Зятківцях» [3], також подає опис використання випічки у весільному обряді, й акцентує увагу на тому, що не всім жінкам дозволялось випікати коровай: «Покритка, вдова, розвідниця, московка, шлюха, нечесна (та, що у неї весілля було без вінка), та, та що мала два-три шлюби, та, що в неї діти мруть, – не можуть бути коровайницями (місити і пекти коровай)» [4, с. 52].

Наприкінці XX – на початку XXI ст. вагоме місце у вивченні весільної обрядовості зайняли експедиційні записи, які стали невід'ємними складовими етнологічних праць.

Низка статей, присвячена вивченню подільського весілля розміщена у першому випуску наукового збірника «Подільська старовина». Серед них зокрема: Т. Пірус «Весілля в с. Рахнах-Лісових (I половини XX ст. – до поч. 60 XX ст.)» [5], В. Косаківського «Весілля в с. Хоменки Шаргородського району» [6], в яких автори не лише детально описують традиційний весільний обряд сіл Рахна-Лісові та Хоменки Шаргородського району Вінницької області, а й подають інформацію про використання обрядового хліба на певних етапах весільного дійства.

Цінні відомості про сучасний стан весільної обрядовості Поділля як загалом, так і окремих її етапів, уміщено в публікаціях В. Гадомського [7], Н. Черняк [8], Ю. Шахової [9], Т. Тисячної [10], І. Драчук [11], с. Загнибіди [12], Т. Лик [13], А. Кардаш [14], О. Маєвської [15] тощо. У своїх працях молоді науковці подають цікаві матеріали про приготування та використання обрядового печива у весільному обряді.

Унікальною є праця С. Творун «Українські обрядові хліби: На матеріалах Поділля» [16], у якій автор приділила увагу системному вивченню обрядових хлібів Поділля, а також звичаїв, вірувань, обрядів, пов'язаних з культом хліба, та використанням випічки у весільному обряді. Але, незважаючи на велику кількість вже надрукованих джерел, інтерес до подальшого поглибленого вивчення цієї теми серед етнологів не згасає, а кожні нові польові матеріали значно доповнюють та розширюють наші знання про весільний обряд, а також використання в ньому обрядового печива.

Весільний обряд – складна система поліфункціональних обрядодій, що тягне за собою використання великої кількості весільної атрибутики. Окрім інших, основним таким атрибутом є коровай, Але, окрім нього, у весільній обрядовості побуває і ряд інших хлібобулочних виробів, які за своїм значенням не поступаються йому.

Кожен весільний етап не обходився без використання хліба. Йшли з ним і на сватання. Зайшовши до хати, старости ставили на стіл хліб, пляшку горілки і починали розмову про щось буденне, поступово повідомляючи господарів про дійсну мету їхнього візиту. Якщо дівчина